

Guds overraskelse

Taler

Eivind Berggrav

Dato

17 mai 1945

Sted

Oslo

Omstendigheter

Gudstjeneste på Akershus festningsplass

- 1 Gamle Akershus - her er vi igjen, din kongesønn, dine norske menn og kvinner.
Her er vi, med stolthet, med trofasthet og med tårer.

- Ikke mange meter fra det sted hvor jeg nå står, er en av de pelene som våre
5 landsmenn ble stillet opp mot når fiendens morderkuler skulle ramme dem i
deres ranke holdning og slukke det hjerte som brente for Norges hellige og rene
sak. Her foregikk det. Vi står på vigslet grunn.

- En av disse landsmenn skrev om natten før han skulle skytes, et brevkort til meg
10 fra Akershus landsfengsel der borte. Han skrev:

- "Når De får denne hilsen, er jeg ikke lenger mellom de levendes tall, men livet
hos Gud varer i evighet og er i lys og glede. Det er ikke så farlig å dø når man vet
dette. Hils min sørgende hustru og trøst henne. Livet på jord er kort og i
15 uvisshet, men hos Gud er det evig salighet."

- Vi favner alle disse som er gått i døden, vi favner deres kjære som i dag gjennom
tåreslør ser landets frihetsglede, og vi synger med hverandre den kristne
menighets gamle gjensynslykkelige ord: Å tenk når engang samles skal de frelstes
20 menighet!

De hellige ord som i dag legges opp for oss, er hentet fra den 107de salme:

- "De satt i mørke og i dødsskygge, bundet i elendighet og jern, fordi de hadde
25 vært gjenstridige mot Guds ord og foraktet den høyestes råd. Derfor bøyet han
deres hjerter ved lidelser, de snublet og der var ingen hjelper. Da ropte de til
Herren i sin nød, av deres trengsler frelste han dem. Han førte dem ut av mørke

og dødsskygge og sønderrev deres bånd. De skal prise Herren for hans
30 miskunnhet og for hans undergjærninger mot menneskenes barn. For han
sønderrev porter av kobber og hugget sønder bommer av jern. Den som er vis,
han akte på dette og merke på Herrens nådegjærninger."

Han sønderrev våre bånd. Akkurat sønderrev! Vi gikk her og ventet på det som
35 alle hadde forberedt oss på, at nå skulle vi gjennom den siste ild og nå kom det
aller verste! Guds veldige hånd hadde vært over oss i de dager da vi var knuget til
jorden. Guds overraskelse nå er enda mer veldig. Ingen av oss har riktig kunnet
fatte og gripe det. Vi har jo ikke fått noe vi bad om. Hadde vi våget å be om noe
så ut over all mulighet? Vanskelig var det å be mangen gang i de år vi kaller de
40 lange. Vi bad om skånsel, vi bad at nå måtte det ikke bli mer redsler for
skyldløse, trofaste. Men vi skalv når vi bad. Det var som om Gud slo oss og
ramte det utslitte hjerte når vi i dagene som kom fikk nye dødsdommer, hørte
om nye forferdelser. På bunnen av vårt sinn bodde troen, vi visste at Gud aldri
slapp. Men alt annet i oss rystet, det var umulig å holde spørsmålene tilbake:
45 Hvor er du, Gud? Hvor lenge enda? Hvor mange flere ulykker skal flenge dem
som sitter i dødsskygge og mørke, bundet i elendighet og jern? Det var stundom
lang vei opp til Gud.

Og i dag? Det er ikke bare blitt Norges syttende mai. Det er blitt Guds. Det i
50 årevis kjempende og bedende Norge er blitt et takkende Norge. Han sønderrev
være bånd. Av våre trengsler frelste Han oss. Det veldige er kommet som en
nådens mai, en Guds mai, over Norge og over oss. Nå vet vi litt om liva nåde er.
Det er å bli overrasket av Guds aller veldigste overraskelse.

55 Noen gang før tenkte vi vel at vi virkelig hadde fortjent å vinne fram. I dag er det
altfor stort, det vi har fått. Ordet ufortjent kommer uvilkårlig på vår tunge. Hør
derfor også på de ord som vi kanskje ikke så umiddelbart liker i vår tekst,
angående vår egen skyld. Det tunge kom over oss "fordi vi hadde vært
gjenstridige mot Guds ord og hadde foraktet den Høyestes råd".

60 Det spiller ingen rolle om vi helst ville slippe å høre denne karakteristikk av oss.
Ordet blir like fullt spikret på vår vegg av Guds egen hånd. Vi var stridige og
overmodige. Vi foraktet den høyestes råd. Vi hadde råd nok selv, vi syntes de var
bedre enn Guds. Hele verden var slik. Det hørte med til å være en moderne
65 verden. Hvis vi i dag vil gjøre oss uten skyld, har vi lagt grunnen til vårt neste
nederlag. Vi lar Guds ord stå uimotsagt: Vi hadde vært gjenstridige mot Guds

ord og hadde foraktet den Høyestes råd. Derfor er det aller meste av det som nå flommer gjennom oss av glede, så merkelig ufortjent. Guds overraskelse blir ikke mindre stor ved det.

70

Det kjennes nesten anstrengende nå å skulle se tilbake, tilbake til den tid i går og i forgårs - lenger er det jo ikke siden - da Han bøyet våre hjerter ved lidelse, vi snublet og der var ingen hjelper. Vi vil heller se framover, og da ta med oss det beste fra kampens tid. Men til det beste hører det verste. Vi skal ikke tale meget om lidelsen, men hvis vi er blitt smeltet av den, skal renselsen få varig virkning i folkets fremtid. Vi er aldeles ikke sikret for all fare ved det som nå er kommet. Gud sikrer aldri for alle tider. Men en ny sjanse har vi fått, en overvettes sjanse. Akter vi å nytte den, så blir det mer vilje og tro det spør om enn om å seile i gammelt maksvær.

75

80

Teknikkens tidsalder gir fryktelige utsikter. Menneskene holder på å utrydde menneskelig og menneskeverdig liv ved bare teknikk. Alt truer med å bli teknikk. Vi behøver ikke mer enn nevne det, vi som fra krigen vet hva teknikken er når den forenes med dødskraften. Det blir dødsskyggenes dal. Når vi i dag står her med livet frelst, så er det fordi "Han sønderrev porter av kobber og hugget sønder bommer av jern". Også i vår fremtid må vi gjennom teknikken inn til livet. Her er lidelsen vår sjanse. Det har hendt før at Gud har fornyet verden innenfra når Han "bøyet deres hjerter ved lidelsen". Vi har erfart hva det er. Vi har erfart at Gud bar oss gjennom trengsler.

85

90

Våger dere nå å være dere bekjent av Gud?

Dette er spørsmålet for vår fremtid. Det er spørsmålet for verdens fremtid.

95

Det blir noe som da skal drives ut, noe av fienden som kan ha sneket seg inn.

Vår sak var enfoldig som duen i dens renhet og enkelhet. Men i kampen måtte vi være listige som slanger. Nå skal slangen drives ut.

100

Under fienders og forræderes overmakt og vold og list måtte vi gjemme oss selv. Vi måtte gjemme sannheten. Svikets og løgnens menn hadde ikke krav på å få sannheten av oss. Fremfor alt ikke om vi derved brakte sannhetens sak i fare. Og over sannheten - som over alt - stod kjærlighetens lov. Den fulgte vi. Men nå er sannhetens time, nå er kjærlighetens dag. Det forestår oss en kamp, kampen mot

105

det som er igjen i oss av fienden, kampen mot det av fienden som har en alliert i vår egen lyst. Vi glir ikke inn i et lykkeligere og bedre Norge. Skal tingene bare gli, så er det onde glatttest.

110

17de mai er lovens dag. Vi binder oss til loven og til løftet. Derved alene gjør vi vår frihet fast. "Til Guds hjerte bindes, fri i Kristo finnes," det er Gud og Grunnlov i ett.

115 Frihetens ramme er loven. Frihetens fylde er godheten. Til vår fremtid hører at vi alltid på ny vinner hverandre for godheten. Det var den som var vår merkelige erstatning i de onde år for alt det som ellers ble røvet fra oss. Alt hva Gestapo og NS pinte og truet, de kunne ikke hindre at godheten grodde som et blomsterteppes over hele Norge. Og det er som om enda mange flere blomster er
120 sprunget fram i disse overraskelsens dager. Men godheten må hver dag vinnes. Også i dette Øyeblikk er godheten i fare. Også denne 17de mai har skyer. Husk at når retten skal skje uten persons anseelse, og skje fullt ut, så er ikke dermed godhet satt ut av spillet. Vårt mål må være å gjenvinne alle, eller så mange som vi kan, av våre tapte landsmenn. Vi tenker i dag mest på barna. Der er en del barn,
125 like uskyldige som dine og mine, som nå gjemmer seg redde og jaget. Husk landsmenn, at det er ikke vår sak å hjemsøke fedrenes synder på barn. Dette er Guds sak alene, hvis han en sjelden gang ser at det skal skje. Det er ikke oss som skal hjemsøke hjem og hustruer og slekt. Vi skal redde alle som kan og vil. Handler vi mot loven og mot godheten, så kan Herrens overraskelse være over
130 oss før vi vet det. Og Han pleier komme brått når Han kommer.

Ingen kan "tro på fremtiden". Det er troen på Gud som er fremtid. Slik er det Han har talt til oss i disse år, akkurat som Han talte til fedre i 1814. For 5 år siden, en tidlig dag i mai 1940, da våre norske soldater ble ført som fanger hit til
135 Akershus, så jeg et utslitt kompani bli skubbet inn på plassen her og av sine vakter plasert under det treet her ved talerstolens side. Der var ikke meget fremtid over synet. Der var ikke meget lys i våre sinn. Da vaktene gikk et stykke vekk, kom jeg meg bort under dette treet til dem. Der stod vi norske og hvisket et Fadervår sammen. I dag kan alle dere våre soldater og alle dere Oslos
140 kjempende mennesker be det samme Fadervår høyt og i hellig fellesskap. Fadervår har fulgt oss. Fadervår gjemte fremtiden. Han som er Fader er fremtid. Vår og Norges.

Kilde

Kirke og kultur, årg. 50 (1945), s. 1-5

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/guds-overraskelse>

150

155

160

165

170

175

180